రైలు గ్రహణం

సుందరరావుకు బలే ఉషారుగా వుంది.

అసలు అంతకుముందు రాత్రి నిద్ర పడితేనా? గంటకోసారి లేచి కూచుని రైలు గోపాల్ స్టేషన్ వచ్చి వుంటుంది.... ద్వాలియర్ దాటి వుంటుంది.... బోనా దగ్గరికి వస్తుంటుంది...అంటూ అంచనాలు వేస్తూ పడుకున్నాడు.

ఎలాగయితే నేమి, తెల్లవారింది.

అయిదింటికే లేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్నాడు సుందరరావు. ఎన్నడూ అంత తెల్లవారు జామున లేచినవాడు కానందువలన కొంత, ఆపూట నీరద వస్తున్నందువలన మరింత, అతగాడికి యావత్ చరాచర ప్రపంచమూ వినూత్నంగా, శోభాయమానంగా కనిపిస్తూంది. పనిమనిషి ఆరింటికి వచ్చింది. ఆ వున్న నాలుగ్గిన్నెలూ తోమిపెట్టింది. వెళ్తూ వెళ్తూ అడిగింది. 'అమ్మగారు ఇవాళొస్తారు కదండీ--'

'అవునవును....ఇవాళ పదింటికి రావాలి....ఆ వెధవ బండి సరిగా వచ్చి ఏడిస్తేను....చూచావు మంగమ్మా! మనదేశంలో రైలు బళ్ళున్నాయే, అవి జపానులో ఎద్దుబండ్లకన్న స్లో అన్నమాట....ఒక్కోసారి ఇవాళ రావాల్సిన రైలుబళ్ళు రేపు కూడా వస్తుంటాయి.....ఇవి అసలు రైలు బళ్ళు కావు. శాపగ్రస్తాలయిన నత్తగుల్లలన్నమాట-' అంటూ గడగడ ఆవేశంతో మాట్లాడేస్తున్నాడు. ముక్తసరిగా ఏదో ఒక మాట తప్పిస్తే ఎక్కువగా మాట్లాడని బాబుగారిట్లా నిముషాల తరబడి మాట్లాడడం-మంగమ్మకు వింతగా వుంది.

రైలుబళ్ళు, రైట్ సోదరులు, జంబోజెట్లు, వ్యోమనౌకలు ఇత్యాది విషయాలమీద అనర్గళంగా మరో నాలుగు నిముషాలపాటు మాట్లాడిన తర్వాత తన ఎదుట నిల్చుని వింటున్నది-అక్షరం ముక్కరాని అంట్లుతోమే మనిషి అని తెలుసుకుని అవుటర్ సిగ్నల్ దగ్గర ఎర్రదీపం చూసిన రైలుబండిలా ఠాక్కున ఆగిపోయాడు సుందరరావు.

'అయితే, నేను మధ్యాహ్నం వస్తాను లెండి-' అంది మంగమ్మ.

'మరే, రా' అన్నాడు సుందరరావు.

ఆవేళ సోమవారం. మామూలుగానయితే, నీరద పుట్టింటికి వెళ్లిన ఈ రెండు నెలలపాటు, మంగమ్మ; ఒక్క ఆదివారం మినహాయిస్తే పొద్దున పూట మాత్రమే వచ్చి వెళ్తుండేది. ఇవాళ ఇంటిఇల్లాలు వస్తూందిగనుక మంగమ్మ షిఫ్ట్ మారుతుందన్నమాట.

మంగమ్మ అలా వెళ్ళగానే కాఫీ తయారు చేశాడు. సదరు దివ్యపానీయాన్ని సేవిస్తుండగా పేపరు కుర్రవాడు 'డెయిలీ టైమ్స్' పడేసి వెళ్ళాడు.

యథాలాపంగా ఎడంచేత్తో దాన్నితీసి– '79 మంది మరణం–' అన్న శీర్షిక చూసిన సుందరరావు తన కుడిచేతిలోని వేడివేడి కాఫీని నోట్లో పోసుకుని తెనాలి రామలింగడి పిల్లిలా కుయ్యోమన్నాడు. అంటూనే దృష్టిని మరల్చకుండా దినపత్రిక నవలోకించాడు. 'పశ్చిమ జర్మనీలో గెట్స్‌విల్ విమానాశ్రయంవద్ద ఆఫ్ఘన్ విమాన పతనం' అన్న ఉపశీర్షిక చూసి సుందరరావు మనసు కుదుటబడింది; ఆ వెనువెంటనే అతడికి ఆ దినపత్రికమీద కోపం వచ్చింది.

వెధవన్నర వెధవ శీర్షికా, వీడూను–ఎవ్వడీ సబ్బెడిటరు? ఇలా గుండె లలిసిపోయేలా "79 మంది మరణం" అన్న దానిని పై పంక్తిలో వీడి బుర్రకాయిలంత అక్షరాలలో వేసి, అసలు వివరాలను ఆ కింద పంక్తిలో వీడి బుర్రలోని సరుకంత చిన్నక్షరాలలో వేస్తాడేమి? వీడేమి జర్నలిస్టండీ–హా! భరతదేశమా! ఆఖరికి పత్రికలు కూడా అసమర్థుల చేతిలోకి వచ్చివేశాయి కదా–అని మొదట కోపించి తదుపరి శాంతించిన వాడై ఆ పత్రికారాబందు మొదటి పుటలోని ఇతర శీర్షికలను పరికించాడు.

'దొమ్మగూడెంలో నక్సలైటు సంఘర్షణ–నలుగురి మరణం'

'కాశీ విశ్వవిద్యాలయంలో లెక్చరర్‌కు కత్తిపోటు'

'ఢాకాలో తుపాకులకు ఎనిమిది మంది ఎర'

'ఆగ్రాలో మహిళా అడ్వకేటు మానభంగం'

'వియత్నాంలో 256 అమెరికన్ల బలి'

--అబ్బబ్బబ్బా!

హాయిగా తెల్లవారింది. ఆకాశం నిర్మలంగా, నీలంగా వుంది. సూర్యుడి లేలేత కిరణాలు అందంగా వెలుగుతున్నాయి. పక్షులు కుహూమంటున్నాయి. వీధిలో పిల్లలు కేరింతలు కొడుతూ ఆడుకుంటున్నారు. పక్కింటామెతో ఆమె మొగుడు సరసాలాడుతున్నాడు. 'కనుల విందుగ నేడు–' అని కమ్మగా పాడుతూంది రేడియో.

ఇంత హాయిని, ఇంత సుఖాన్ని, ఇంత ఆనందాన్ని మంటగలిపి, నాశనం చేసి, పాలసముద్రంవంటి మనసున నిప్పులవాన కురిపించడానికి తయారవుతూంది దినపత్రిక–అని విసుక్కున్నాడు సుందరరావు.

అసలు కొన్నాళ్ళు దినపత్రికలను ఆపివేస్తే ఈ యుద్ధాలు అవీ ఆగిపోయి, ఈ భూమిమీద శాంతి నెలకొంటుందేమో... ..ఎవరన్నా ఉ థాంట్ కీ మాట చెబితే బాగుండును....లేకపోతే కనీసం దినపత్రిక లేవీ పొద్దుటి పూట అచ్చయి బజారులోకి రాకూడదనీ, ఏ మధ్యాహ్నమో, సాయంకాలమో మాత్రమే రావాలనీ శాసనం

చేయించాలి—అదీ వీలుకాకపోతే ఈ హత్యలు, శవాలు, మంటలు, మానభంగాలు వీటన్నిటిని ఏ మధ్య పేజీలోనో అఘోరిస్తే బాగుండును—అని దినపత్రికలను గురించి కాస్త సవివరంగానే అనుకున్నాడు సుందరరావు.

పక్కింటి వాళ్ళమ్మాయి బడి బస్సు హారన్ మోగింది వీధిలో. ఎనిమిది అవవస్తొందనస్తొందని తెలిసి ఉలిక్కిపడ్డాడు సుందరరావు.

ఇక వెధవ పత్రిక చదివి ఉల్లమూ, ఉల్లాసమూ పాడు చేసుకోదలచుకోలేదు. ఆ పత్రిక నలా విసిరివేశాడు. ఈలవేసుకుంటూ, మధ్య మధ్య ఆపుతూ షేవింగ్ చేసుకున్నాడు. వేన్నీళ్ళతో స్నానం చేశాడు. సబ్బు ఓమారు ఎక్కువసానే రుద్దుకున్నాడు. తీరా స్నానం అయ్యాక చూస్తే ముందుగానే తువ్వాలు తెచ్చిపెట్టుకోలేదని తెలిసింది. ఇస్త్రీ పంచెతో ఒళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. రేపటి నుండి నీరద అన్నీ జాగ్రత్తగానే ముందరే అమర్చుతుంది. ఇట్లాటి మతి మరపు పనులేమీ చేయకుండా వెయ్యికళ్ళతో, చిరునవ్వుల జల్లులతో తన్ను చూసు కుంటుంది —అనుకున్న సుందరరావు గుండెలో వెన్నెల వెలిగింది.

స్నానం అయ్యాక బట్టల అధ్యాయం దగ్గర మళ్ళీ నీరదే తయారయింది. ఆమె కిష్టమయిన చాకలేటు రంగు టెర్లీన్ ప్యాంటూ, ఆకాశనీలపు రంగు సాక్స్ తొడుక్కున్నాడు.

ఫ్లాస్కులోకి కాఫీ పోశాడు. మరి అలిసిపోయిన నీరద టాక్సీ దిగగానే—ఇవ్వాలి కదా....హూటల్ వాడితో 'కేరియర్' పంపించమని చెప్పాడు. ఆ కేరియర్‌ని పక్కింటావిడ తీసి వుంచుతానంది. పెరుగు సరే, రాత్రే తోడు పెట్టాడు. ఇల్లూ, ఉల్లమూ నీరదకు స్వాగతం చెప్పడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి.

ఎనిమిదిన్నరయింది. సుందరరావు వీధి తలుపుకు తాళంపెట్టి బయలుదేరాడు. పాట పాడుకుంటూ వెళ్ళి బస్‌స్టాండ్‌లో నిల్చున్నాడు. అట్లా వెళ్ళి నిల్చున్న ఇరవైతొమ్మిది నిముషాలకుగాని బస్సురాలేదు. ఆ ఇరవైతొమ్మిది నిముషాలలో సుందరరావు మౌనంగా చేసిన విమర్శలను వినివుంటే ఆ బస్సు రవాణా సంస్థ వారందరూ మూక ఉమ్మడిగా ఆత్మహత్య చేసుకుని వుండేవారు. సరిగా ఆ ఇరవైతొమ్మిది నిముషాలలో ఆ పట్నపు పెద్ద రోడ్డుమీద ఒక్క టాక్సీగాని, ఆటోరిక్షా కాని రాకపోవడం చూసిన సుందరరావు మనసున ఒక్క క్షణం—'చూశావా, మానవ సంకల్పం ఎంత బలహీనమైనదో!' అన్న వేదాంతభావం మొలకెత్తింది. ఆ మొలక మారాకు తొడక్కముందే పదహారో నెంబరు బస్సు వచ్చి ఆగింది.

బస్సెక్కి నిలబడిన సుందరరావు వాచీ చూసుకున్నాడు. తొమ్మిదీ ఇరవై అయింది. ఇంకొక పావుగంటలో తాను స్టేషను చేరుతాడు. అప్పటి కిక రైలుబండి రావడానికి ఇరవై నిముషాలుంటాయి.

బస్సు దిగాడు. స్టేషనులోకి అడుగుపెట్టి ప్లాట్‌ఫారం టిక్కెట్టు కొనుక్కున్నాడు. స్టేషన్ హాల్‌లోని గడియారం తొమ్మిది నలభైరెండు చూపిస్తొంది. పరుగెత్తి వెళ్ళాడు.

'ఎంక్వైరీ' కిటికీ దగ్గర జనం విపరీతంగా గుమిగూడి వున్నారు. కేకలూ, పెడ బొబ్బలూ, అరుపులూ అశ్చర్యార్థకాలూ– గందరగోళంగా వుంది పరిస్థితి. గుంపులోకి జొరబడి కంచువంటి కంఠంతో అడిగాడు నీరదాపతి–'19 డవున్ ఎప్పుడు వస్తూంది, ఏ ప్లాట్‌ఫారమ్మీద వస్తూందీ?'

గుమాస్తా చెప్పాడు–'19 డవున్ ఎప్పుడొస్తున్నదీ తెలియదు! అసలు మొగ్రా స్టేషను వదిలాక ఆ బండియొక్క అచూకీ ఏమీ తెలియలేదు–'

సుందరరావు చెవులు నమ్మముగాక నమ్మము–అని సమ్మె జేశాయి–జెకోస్లావాక్ పౌరులవలె....'నిజంగా..... నిజంగానే'?

'ఎక్స్‌ప్రెస్ ప్రమాదానికి గురి అయినట్లేమీ వార్తలు లేవు...కనుక ఏమి జరిగింది కనుక్కోవడానికి ఇటునుంచీ అటునుంచీ కూడా ప్రత్యేకపు అన్వేషణ బృందాలు బయలుదేరి వెళ్ళాయి. వారినుండి ఇంకా ఏ సమాచారమూ రాలేదు.'

'ఇంతకీ ఏమయ్యుంటుందంటారు?' అంత కలకలంలోను ఒక భారత పౌరుడికంఠం వినిపించింది.

'బండి మొగ్రాను విడిచింది. కాని ఇక్కడికి రాలేదు. దారి మధ్యలో తంతి సౌకర్యాలు విచ్ఛిన్నమయి ఉన్నాయి' అన్నాడు గుమాస్తా –

'అక్కడ బయలుదేరి ఇక్కడకు రాలేదు, కాని ప్రమాదానికి గురికాలేదు, అంటే–'

'రైలు కనపడకుండా పోయిందన్నమాట!'

'ఏ–మి–టి– రై–లు–బం–డి– క–న–ప–డ–లే–దా–' ఒక్కొక్క అక్షరమూ ప్రాగ్‌లో రష్యన్ టాంకుల్లా దొర్లి వచ్చాయి.

సుందరరావు మూర్ఛపోయాడు.

* * *

'డెయిలీ టైమ్స్' విలేకరి గుర్నామ్‌సింగ్ స్టేషన్‌నుండి హడావిడిగా ఫోన్‌చేశాడు సంపాదకుడు వ్యాసమూర్తికి.

వ్యాసమూర్తికి గుర్నామ్‌సింగ్ అంటే మంట. అంతకుముందు సర్దార్జీల గురించి ఎన్నో జోకులు విన్నాడుగాని వ్యాసమూర్తి–అట్లాంటి జోకు ఒకటి ఆరడుగుల ఎత్తుది, గుబురైన గడ్డంకలది, రెండు కాళ్ళతో ఎం.పి. సిఫార్సుతో నడిచివచ్చి తన పత్రికలో తన అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యోగంలో చేరుతుందని అనుకోలేదు. పోతే ఆ గుర్నామ్‌సింగ్‌లో పత్రికా రచయిత లక్షణాలు ఒకటికాదుకద దానిలో నూరవ వంతయినాలేదు. వెళ్ళి ఒకరిని ఇంటర్‌వ్యూ చేసి రావయ్యా అంటే అడగరాని ప్రశ్న లడిగి చివాట్లు తిని వచ్చాడు. విమానాశ్రయానికి రిపోర్టింగ్‌కని వెళ్లి పోలీసుల రిమాండ్‌లోకి వచ్చాడు. ఇహ 'సబ్బింగ్'సరే బొత్తిగా తెలియకపోయే. ఏ మూడు రోజులనాటి పుచ్చిపోయిన వార్తనో చచ్చు హెడ్డింగ్‌తో మొదటిపేజీమీద వెలిగిస్తాడు. లేదా ఏదయినా మంచివార్త యిస్తూ, దానిలో అయువుపట్టువంటిదానిని నిర్దాక్షిణ్యంగా 'ఎడిట్' చేసి అవతల పారవేస్తాడు.

నిన్ననగానిన్న రోజురోజంతా ఊరు ఊరంతా తిరిగి ఒక్క సెంటి మీటర్

వార్తకూడా సేకరించలేకపోయాడు. పై పెచ్చు తీరిగ్గా బల్ల దగ్గర కూర్చుని 'నగరంలో ట్రాములైన్ల పొడవు' అంటూ రెండు కాలమ్స్ మేటర్ సిద్ధం చేశాడు బృహస్పతి. ఇట్లాంటి వాడితో దినపత్రిక నడపడంకన్న అడిగిన జీతంబియ్యని మిడిమేలపు దొరను గొల్చుట ఎంతోమేలు—నా బ్లడ్ ప్రెషర్ మరీ ఎక్కువగా అయిపోకముందే వీడు నన్ను విడిచిపోవాలి—లేదా నేను వీడిని విడిచిపోవాలి— అంతేకాని ఈ దినపత్రిక—అనే ఒరలో ఈ కత్తీ, మంగలి కత్తీ ఇమడవు. ఇమడజాలవు, ఇమడబోవు—అన్న నిశ్చయానికి వచ్చివున్నాడు దూర్వాసుడైన వ్యాసమూర్తి.

అట్లాంటివాడిని, అందులోనూ ఆ తెల్లవారుజామున నాలుగుదాక ప్రెస్‌లోవుండి, సుప్రసిద్ధ నర్తకి మైనాదేవి గురించిన ఫీచర్‌తో బాటు నాగపూర్ మేయర్ ఫోటో అచ్చులోకి వెళ్ళడాన్ని, ఆఖరిక్షణాన చూసి, కట్టిన ఫ్రేమును విప్పించి మేయర్ బ్లాక్‌స్థానే మైనాదేవి బ్లాక్‌ను జొప్పించి, అన్నీ ఒకసారి మళ్లీ సరిజూసి చచ్చి సున్నమై కొంపజేరి మంచానికి అడ్డంగా పడి నిద్రపోతున్నవాడిని—తొమ్మిదిన్నర గంటలవేళ ఫోనుమీద లేపి కూచోబెట్టి—గుర్నామ్‌సింగ్ తన పత్రికా రచనా జీవితంలో కెల్లా గొప్పదయిన స్కూప్ సంపాదించానన్న విజయగర్వంతో

'మేష్టారూ! బ్రహ్మాండమైన వార్త—'బడ్డింగ్ జర్నలిస్టుల' పాలిటి వరప్రసాదంలాంటి వార్త—మన 'మార్నింగ్ ఎడిషన్'లోకి వెళ్లవలసినవార్త—పోతే పోన్లెండి, దీనిని రెండు ప్రకటనలనూ కలిపి ఓ సప్లిమెంటును వేయవచ్చునేమే చూడండి—'

'ఏమిటయ్యా నీ వాగుడు—తెల్లగుర్రంమీద రిపోర్టింగ్‌కి వెళ్ళొద్దు మొర్రో అంటే వినకూడదూ?' అని విసుక్కున్నాడు వ్యాసమూర్తి.

'కాదండీ స్వామీ! హాట్—హాటర్—హాటెస్ట్ వార్త—మన 19 డవున్ ఎక్స్‌ప్రెస్ ఉంది చూశారూ— అది ఇవాళ కనబడలేదండీ బాబూ—ఏకంగా ఒక రైలుబండి బండే కనబడుటలేదు.....ఇహ చెప్పండి—మీ యాభైఏళ్ళ పత్రికా జీవితంలో ఇట్లాంటి వార్త నెప్పుడయినా విన్నారా?'

'ఏమిటీ—రైలుబండి క—న—బ—డ—లే—దా— ఇదుగో గుర్నామ్‌సింగూ! ది సీస్ ది లిమిట్.........ఇంక ఒక్కక్షణం కూడా నే భరించలేను. ఆ తర్వాత నా ఉద్యోగం పోతే ఫీడాపోయెగాని ఈ క్షణంనుండి నువ్వు మాజీ విలేకరివి.....తెలిసిందా? యు ఆర్ డిస్‌మిస్‌డ్!' అని ఫోన్ పెట్టేసి పడక మీదకు వాలి పోయాడు వ్యాసమూర్తి.

*　　*　　*

మైనాదేవి ఆ బండిలో రావాలి.
సాయంకాలం ఆమె నృత్య ప్రదర్శన వుంది.

ఆ నృత్య ప్రదర్శన నేర్పాటు చేసిన 'రసమంజరి'వారు ఆ ప్రదర్శనకు ఒక నెల రోజులనుండి మాంచి 'పబ్లిసిటీ' ఇచ్చారు. అయిదారువేల రూపాయలదాక వసూలయింది. నగరంలోని రసికలోకమంతా ఆ కార్యక్రమంకోసం తహతహలాడిపోతున్నారు. అవ్వాళ పొద్దున 'డెయిలీ టైమ్స్'లో మైనాదేవిమీద వ్యాసం చదివి, ఫోటో చూశాక వారి తహతహ తహతహన్నర తహన్నరయింది.

కాని ఆమె రావలసిన రైలుబండి కనబడలేదుట! ఇదెక్కడి చోద్యం! రసమంజరి కార్యదర్శి మురళీధర్‌కు మతిపోయింది. ఆ వార్త నతడు మొదట, మిగతా అందరు మామూలు మనుష్యుల్లాగే నమ్మలేదు. తీరా స్టేషన్‌కు వెళ్ళి అడిగితే అక్కడ స్వయంగా రైల్వే ఉద్యోగి–'అయ్యా ఫలానా రైలుబండి ఏమయిందో ఎవరికీ తెలియదు–' అని అక్షరాలా చెబుతుంటే నమ్మకుండా ఎట్లా ఉండటం–దాని దుంపతెగ, ఇది స్వతంత్ర భారతదేశమే నయ్యా, ఇది నానా రకాల వింతలకు పుట్టినిల్లయ్యా– అయినా అలనాడు జార్జి స్టీవెన్‌సన్ కనిపెట్టినప్పటినుండి నేటిదాక రైలు బండి అన్నది ఆ పట్టాలమీద నడవాలిసిందే గదా–తిన్నగా నడిచి స్టేషనుకు వచ్చి ఏడవాలి, లేదా పట్టాలు విడిచి నేలమీద కూలాలి. కాని అట్లాంటి వార్త ఏమీ లేదుట. ఇంజను, పదిహేనో, పదహారో పెట్టెలు, ఓ వెయ్యిమందిదాక జనం, వారి చరాస్తులూ– ఇత్యాదులు గల ఒక రైలుబండి హఠాత్తుగా కనబడకపోవడం ఏమిటి? దాని నెవరూ ఎత్తుకుపోరు కద! ఏమో, మాయదారి కాలం! ఏమి జరిగినా విడ్డూరం కాదు.

అయినా వెధవ రైలుబండి ఏమయితే ఎవరి కేమి? సాయంకాలానికి మైనాదేవి రాకపోయెనా, అవమానం అట్లావుంచి, ఆ ప్రేక్షకుల చేతిలోపడి బతకడం కష్టం–కళా సేవతోబాటు కడుపుసేవ కూడా చేసుకుంటూ బతుకుతున్నవారి పొట్టనిలా కొట్టడం ఆ 19 డవున్‌కు తగునా?

–అంటూ జుత్తు పీక్కోసాగాడు ఒత్తైన జుత్తుగల మురళీధర్.

*   *   *

పీక్కుందామన్నా ఒక్కగా నొక్క కేశరాజంబు కూడా లేని డాక్టర్ ద్విగుణ కపూార్–కుతకుత ఉడికిపోతున్నాడు.

పదకొండయింది. పదకొండున్నరయింది.

హాల్లో పన్నెండు వందలమంది విద్యార్థులు కూర్చుని వున్నారు పరీక్షలకు సిద్ధంగా. కాని ప్రశ్నపత్రాలు వస్తేనా?

ప్రిన్సిపాల్ కపూార్‌గారు ప్రళయకాల రుద్రుడయిపోతున్నాడు.

ఎన్ని ఎక్స్‌ప్రెస్ ఉత్తరాలు, ఎన్ని తంతులు, ఎన్ని ట్రంకుకాల్స్ వృధా చేశాడు తాను! అయినా ఆ యూనివర్శిటీలోని శుంఠలకు బుద్ధి వుంటేనా–తీరా చివరిదాకా పంపించకుండా ఆలస్యంచేసి ఈవేళ బండిలో పంపామని, తీసుకోమని టెలిగ్రాము కొట్టారు. ఆ వెధవబండి పదిగంటలకు వచ్చి ఏడుస్తే పరీక్షలు సక్రమంగా ఆరంభమై వుండును. కాని అసలు బండే రాలేదుట. కొంపతీసి ఈ విద్యార్థులే ఆ ప్రశ్న పత్రాలు వస్తున్నాయని తెలుసుకుని ఆ బండి కెక్కడో డైనమైట్లు పెట్టలేదు కద–కాని ప్రమాదం ఏదీ జరగలేదని చెబుతున్నారుగా.....అనుకుంటున్న కపూార్‌గారికి బ్రహ్మాండం బ్రద్దలయినంత చప్పుడు వినిపించింది.

ఇహ నేముంది?

–విద్యార్థులందరూ ఏకమై, ప్రచండమైన కోపావేశాలతో కుర్చీలను తన్నుతూ, మేజాలను బ్రద్దలు గొడుతూ, నినాదాలుచేస్తూ, హాలు విడిచి బయలుదేరారు.

'విద్యార్థుల కీ అవమానం సహించరానిది.'

'ప్రశ్న పత్రాలకోసం పరీక్షల నాపరాదు.'

'పాసవడానికి పరీక్ష లెందుకు?'

అన్న అద్భుతమైన నినాదాలతో భూ నభోంతరాళం దద్దరిల్లేటట్లు అరుస్తూ వీధిలోకి పడ్డారు. కపూర్‌గారు వాళ్ళ ఎదుటకు పోవడానికి కూడా వెనుకాడారు. సాక్షాత్తు పరమశివుడే వచ్చినా వాళ్ళ నాపశక్యంకాదు.

దుకాణాలవాళ్ళు గబగబ తలుపులు మూసుకుంటున్నారు. శత్రుదేశం వారి విమానాలు బాంబులు కురిపించడానికి వస్తున్నట్లుగా జనం పరుగెత్తి తలలు దాచుకుంటున్నారు.

—అసలే ఆ ఊళ్లోని ఎం.ఎల్.ఏ.లకు కాపలా ఏర్పాటు చేయడంలో సతమత మవుతున్న పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ జనరల్ నల్లతంబికీ విద్యార్థుల గొడవ సరికొత్త శిరోవేదనగా పరిణమించింది.

*   *   *

'ఏడీ మన వెంకయ్య?'

'ఇంకా రా డేమీ మన దేవుడు?'

'పన్నెండింటికి వుంది అవిశ్వాస తీర్మానం—ఈలోగా రాడూ.'

'అయినా విమానంలో రాకూడదుటండీ—'

'అయ్యో! పోనీ, రైలే ఎక్కాడనుకుందాము.....దారిలో రైలుకి ఏదయినా అయితే అక్కడినుండి కారులో రారాదూ? అతడు వేళకు రాలేకపోతే మనందరి కొంపలు మునిగిపోతాయి అని తెలుసు కదా—'

'అయినా నీ పిచ్చిగాని రైలు కేదయినా అయితే వెంకయ్యకూ—'

'ఛీ!ఛీ! అమంగళపు మాటలు అనకండి. మన ప్రగతి పార్టీ కిది పరీక్షాకాలం. మొన్నటి ఎన్నికలనుండి మనం క్షణం ఒక యుగంగా ప్రభుత్వాన్ని నడిపిస్తున్నాము. కనుక అశుభం పలక్కండీ—'అని వారించాడు పార్టీ నాయకుడూ, ముఖ్యమంత్రీ అయిన నారాయణ ప్రభు.

అసలు కథేమిటంటే ఆ రాష్ట్రంలో ప్రగతి పార్టీ వారు (గబ్బిలం వారి ఎన్నికల గుర్తు) రాజ్యం ఏలుతున్నారు. అసెంబ్లీలో వున్న మొత్తం అరవైమూడు స్థానాలలో ప్రగతిపార్టీ ఎన్నికలలో ముప్పైయైదు స్థానాలు గెలిచి ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. ఆరు నెలలయినా అయిందో లేదో అవతలి పురోగమనం పార్టీ వాళ్ళున్నారే (గాలికోడికే మీ ఓటు) దొంగముండాకొడుకులు, ఎంతసేపూ తామొకళ్ళే దోచుకు తినాలని వారి స్వార్థం. వారి నాలుగు పార్టీలున్నాయి కదా, అవికూడా ఇంత తిని బతకాలికదా అన్న ధర్మచింతనే లేని అయోగ్యులు. వాళ్ళు కాస్తా వెరపి మూడులక్షలకు బేరమాడి అయిదుగురిని తన్నుకుపోయారు. అప్పుడిహ ప్రగతిపార్టీలో ముప్పైమంది మాత్రమే సభ్యులు మిగిలారు. నారాయణప్రభు ఏమి తక్కువతిన్నారా, తమ మంత్రివర్గాన్ని పన్నెండునుండి పదహారుకు పెంచారు. పదిహేనవ, పదహారవ స్థానాల నిమిత్తం పురోగమనంగాళ్ళు ఇద్దరు ఇటు వచ్చి పడ్డారు. దాంతో ప్రభుత్వపక్షం మళ్లీ

ముప్పైరెండుకు పెరిగింది. అయినా ఒకే ఒక ఓటు మెజారిటీ వుండడం ఎప్పటికయినా ప్రమాదమే. దానికితోడు పురోగమనం గాళ్లు మళ్లీ బేరం పెడుతున్నారని తెలిసింది. వాళ్ళకేమి అయిదేళ్లు అధికారంలో వుండి బాగా గడించారు. కనుక హోల్ మొత్తంగా టోకు వ్యాపారం చేయగల స్తోమత వుంది. తాము గద్దెనెక్కి నాలుగు నెలలయినా నిండలేదు. అంచేత ఎంతసేపటికి బస్సురూట్లు, చక్కెరకోటా, మంత్రిపదవి-లాటివి తప్ప పట్టుమని ఓ లక్ష పలుకుదామంటే తమ పార్టీకి స్తోమతే లేదాయే.

సరిగ్గా ఈ అదను చూసుకుని అవతలివాళ్లు అవిశ్వాస తీర్మానం ఒకటి ఏడిచారు. అసెంబ్లీలో మధ్యాహ్నం పన్నెండింటికి మొదలవుతుంది రభస. ఇవాళ సోమవారం ఈ తద్దినం వుంది అనగా నారాయణ ప్రభుగారు తమ తాలూకు తలకాయలు ముప్పైఒక్కటింటినీ శుక్రవారంనాడే ప్రజాస్వామ్య భవన్‌లో భద్రపరిచి-వారందరికీ ఆ భవనంలోనే నిద్రా, భోజన శయ్యాది వసతుల నేర్పరచి, ఒక వైద్యుడినీ నియమించి, సదరు భవనానికి తలుపులు మూయించి, పన్నెండు తీవర్ల తాళంకప్పలు నాలుగు వేయించి, దాని చుట్టూరా యూనిఫారంలోను, మఫ్టీలోను వున్న రక్షకదళం చేత పహారా కాయిస్తున్నారు. ఏమో ఎవరెరుగుదురు. ఆ పురోగమనం పార్టీ నాయకుడున్నాడే వాడికి విమానమూ అవీ కూడా వున్నాయి. మన దద్దమ్మలు, అలా చుట్టతాగుతూ డాబామీద నిల్చునుండగా ఏ హెలికాప్టర్‌మీదనో వచ్చి అటునించి అటే ఓ ఇద్దరిని ఎత్తుకుపోయినా పోవచ్చును. అందుకని డాబామీద విహారం సుతరామూ నిషిద్ధం అని విప్ జారీ చేయించారు నారాయణప్రభు. ఇంత శ్రమ, ఇంతవ్యయం, ఇంత ప్రయాస, ఇంత ఖర్చు-అంతా ఆ ఒక్క వెంకయ్యవల్ల బూడిదలో పోసిన పన్నీరవుతూంది కదా......ఎన్నడో గాంధితో కలిసి జైల్లో ఉన్నాడట-వెర్రిబాగుల వెంకయ్య-ఇంకా ఈ 1969లో న్యాయమూ నిజాయితీ అని పిచ్చి పిచ్చిగా వాగుతుంటాడు. వద్దు మొర్రో అంటుంటే వినిపించుకోకుండా తన నియోజకవర్గంలో ఏవో వరదలు వచ్చాయిట, జనాన్ని పరామర్శించి వస్తానని బుధవారంనాడు బయలుదేరి వెళ్ళాడు. ఇక్కడ ఈ దౌర్భాగ్య దామోదరులు సరిగ్గా శుక్రవారంనాడు పీకలమీదికి తెచ్చారీ తీర్మానాన్ని. సోమవారంనాడు 'అమి'యా 'తుమి'యా తేల్చాలని పట్టుబట్టారు.

ఆ వెంకయ్య మహానుభావుడికోసం తంతులు పంపారు. టెలిఫోను చేశారు. సోమవారం పొద్దుటికి వస్తున్నానని చెప్పాడు వెంకయ్య. కాని ఈలోగా ఈ రైలు ప్రళయం వచ్చిపడింది.

అయినా, ఆ పురోగమనంగాళ్ళు , ఈ వెంకయ్య వస్తున్నాడని తెలిసి ఏకంగా రైలు రైలునే ఎత్తుకుపోలేదు కదా!

ఆ ఆలోచన వచ్చేసరికి నారాయణప్రభు నిలువెల్లా దహించుకు పోనారంభించాడు.

ఈలోపుగా ఐ.జీ.పి. నల్లతంబినుండి ఫోను వచ్చింది. 'విద్యార్థులు సమ్మె చేస్తున్నారు. కొత్తబజారు దగ్గర కాల్పులు జరిగాయి'.....అంటూ వివరాలు చెప్పసాగాడు.

* * *

అసలింతకూ అయిందేమిటంటే--

--ఆదివారం ముగిసి సోమవారం పుట్టిన నాలుగ్గంటలకు అనగా సోమవారం తెల్లవారుజామున 19 డౌన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ పది నిముషాలు ఆలస్యంగా మోగ్రా జంక్షన్ చేరింది. అక్కడ పది నిముషాలు ఆగాలి. ఇక మోగ్రా వదిలితే ఎక్కడా ఆగకుండా ఆరుగంటలు ప్రయాణంచేసి పెద్ద పట్నానికి చేరుకోవాలి.

ఆ బండిలో-ఒకానొక పెట్టెలో ప్రయాణం చేస్తున్న ఎమ్మెల్యే వెంకయ్యగారే కాకుండా, అంతకన్న ఘనాతిఘనమైన వి.ఐ.పి. ఒకాయన పయనం చేస్తున్నారు. ఆయనే ఢిల్లీ మంత్రిగారయిన ఆర్. దురంధర్‌గారు. శ్రీ దురంధర్‌జీ ఒక ప్రత్యేక 'సెలన్'లో ప్రయాణం చేస్తున్నారు. అసలు సిసలు గాంధీవాది అయిన ఆయన హృదయం ఈ భారతదేశపు జన సామాన్యపు కష్టాలను చూస్తే కరిగి నీతులుగా గడ్డకట్టి నోట్లోకి వస్తుంది. అంచేతే అంతటి సున్నిత హృదయం కల్గిన ఆయన-మూడవ తరగతి ప్రయాణికుల బాధలను చూడలేనివారయి కిటికీలకు వెల్వెటు తెరలున్నదీ, కింద తివాసీలు పరచినదీ, వంట గదితోసహా అన్ని సౌకర్యాలు కలదీ అయిన ప్రత్యేకపు రైలు పెట్టెలో ప్రయాణం చేస్తున్నారు.

'అయ్యా! ఇదేమిటి ఈ ఘోరం-మీరు ఆ పీడిత ప్రజల ప్రతినిధులు కదా-' అని అడిగితే ఆ యోగిపుంగవు డనును గదా-'మీ రుత్త వెర్రివారండి.....ఈ పెట్టి, ఈ పరుపులు, ఈ తెరలు ఇవన్నీ నా కోసం అనుకున్నారా-ఎంత అపచారం! గాంధీవాదిని నా కెందుకండీ ఇవన్నీ? ఇవి మనదేశపు గౌరవాన్ని కాపాడడానికి ఉన్నాయి. ఇవి మన ప్రభుత్వ ప్రతిష్ఠను నిలబెట్టడానికి వున్నాయి, అంతే.....ఏ విదేశపు నాయకుడో, రాజో వచ్చి చూస్తాడనుకోండి. అతగాడి కంటికి కాస్త నదరుగా కనిపించాలి. లేకపోతే మనదేశం ఎంత అపఖ్యాతి పాలవుతుందో చూడండి.....'

ఆ తర్వాత శ్రీవారిని-'అయ్యా! ఆ చూచే విదేశీయుడు కేవలం ఈ ఒక్క మొదటి తరగతి పెట్టెనే చూడడు కదా-ఈ పెట్టెతోబాటు ఇటూ అటూ ఫర్లాంగు పొడవున వున్న మిగతా పెట్టెలను చూస్తాడు కదా-'అని అడగ బుద్ధివేయదు మరి.

సదరు దురంధర్‌జీ ఆ ఎక్స్‌ప్రెస్‌బండీ మోగ్రా జంక్షన్‌లో నిలిచివుండగా యథా లాపంగా రైల్వే టైమ్‌టేబిల్‌ను చూడసాగాడు. హఠాత్తుగా ఆయనకంట వీసాపురం అన్న పేరు పడింది!

వీసాపురం!! తన మధుర మధుర బాల్య జీవితంలో కొన్ని ఏళ్ళు గడిచిన వీసాపురం......కళ్యాణిని కలిసిన వీసాపురం.....తాను చూచి ఇరవై యేళ్ళు దాటిన వీసాపురం......

ఆహా! ఈ మోగ్రాకు ఇరవైనాలుగు మైళ్ళల్లో వుంది! కాని ఆ వీసాపురంలో 19 డవున్ నిముషమయినా ఆగదంటున్నది ఆ టైమ్‌టేబిలే. వెంటనే గార్డుని పిలిపించి దురంధర్‌జీ చెప్పాడు-బండీని వీసాపురంలో ఆపమని.

క్షణంలో సగంపేపు నీళ్లు నమిలాడు గార్డు.

బండిని వీసాపురంలో ఆపితే, పెద్దపట్నం వెళ్లాక ఉద్యోగం పోవచ్చు, ఆపకపోతే ఇక్కడి కిక్కడే పోవచ్చు. మంత్రిగారిని కాదని ఈ రాజ్యంలో ప్రాణవాయువుని

పీల్చుకున్న మార్కండేయుడెవడున్నాడు గనుక......అక్కడ, పెద్ద పట్నంలో తన శాఖలో పెద్దవారు ఎంత పెద్దవారయినా వారిని, దురంధర్ జీ తలచుకుంటే వారిని అలా చిన్నవారిగా చేసేయగలరు. కనుక తన పాచికను ఇటే వేయడం మంచిది....అని అరక్షణంలో బేరీజు వేసుకున్న గార్డుసాబు తక్షణం 'ఇట్లు మీ విధేయుడు'వలె తల ఆడించాడు. ఇంజన్ చోదకుడికి ఆదేశం జారీ చేశాడు. ఇంజన్ చోదకుడు లెస్లీ జాన్సన్ తన ఆశ్చర్యానికి సూచకంగా కనుబొమలు ఎగురవేశాడంతే....అతడెందరో మంత్రిమహాశయులను చూసినవాడు గనుక, వారితో నిర్ణీత కాలము, ఆ కాలమునకు రైలు చేరుట, ప్రయాణీకుల సౌకర్యములు-వంటి సిల్లీ విషయాలు మాట్లాడేటటు వంటి అజ్ఞానంనుండి బయటపడినవాడు గనుక- కిమ్మనకుండా మోగ్రాను వదలిన అరఘంటలో బండిని వీసాపురం చేర్చివేశాడు. అయితే అంతకుముందు రోజే ఆపాతిక మైళ్ళమేర టెలిఫోను, టెలిగ్రాఫు రాగి తీగలను, ఎపుడూ ఆ పనిని చేసే నిపుణులు ఆకాస్త పనిని చేసిపెట్టారు.

అందుచేత ముందుగానే ఇంటిమేషన్ లేకపోయింది. లేకపోతే స్టేషన్ మాస్టర్ సౌందరరాజన్-స్వయంగా దురంధర్ జీ అంతటివారు వస్తుంటే ఆ సందర్భాన్ని వినియోగించుకుని, నాలుగు పూలమాలలు-చిన్న సన్మానసభ-ఒక పంచరత్న 'పాడల్ గల్'-ఇవన్నీ ఏర్పాటు చేసేవాడే- కాని ఇన్ని లోపాలనూ కప్పిపుచ్చడానికి సరిపడినంతగా దురంధర్ జీకి సాష్టాంగపడి, పాద ధూళి నెత్తిమీద ధరించినంత పని చేశాడు.

-తా మొకసారి వూళ్ళోకి వెళ్ళి తాము తిరిగిన వీధులను, చదివిన బడిని, మునిగిన చెరువును, ఎక్కిన చెట్లను చూసి వస్తామని; అందాక రైలుబండిని అవతల పక్క లైన్ మీద ఆపివుంచమన్నారు. గార్డుసాబూ, లెస్లీ జాన్సనూ జీ హుజూరన్నారు.

మంత్రిగారి తనివి తీరేసరికి తొమ్మిది దాటింది. ఆమాత్రం వ్యవధి దొరుకు తుంది అనుకోని సౌందరరాజన్ అది దొరికిందని తెలియగానే స్టేషన్ను, బుకింగ్ క్లర్క్ కు అప్పగించి, హడావిడిగా తిరిగి, స్టేషన్ ఆవరణలోనే సకల లాంఛనాలతో చిన్నసభ ఏర్పాటు చేయించి, మంత్రిగారిని నాలుగు మాటలు చెప్పి తమ గ్రామాన్ని తరింపచేయవలసిందిగా కోరాడు.

అప్పటికే తమ కాలం మించిపోయినా, అవతల తమ కెన్నో అర్జంటు పనులున్నా, ప్రజలంటే తమకున్న అశేష ఆదరాభిమానాల వలన కాదనలేక ఆ సందర్భాన్ని తీసుకుని ఓ "అయిదునిముషాలు" ప్రసంగించారు. ఆయన కాలమానంలో అయిదు నిముషాలు అంటే మామూలు కాలమానంలో అయిదు ఇంటూ పది నిముషాలు అన్నమాట-

వెరసి, మొత్తంమీద, ఎట్టకేలకు, చిట్టచివరకు కూతవేసి 19 డవున్ రైలుబండి, వీసాపురం నుండి బయలుదేర నుద్యమించేసరికి పదకొండయింది.

సమాచార సౌకర్యాలు పడిపోయి వున్నాయి కనుక- అటునుండి ఇటునుండి కూడా 19 డవున్ స్థితిగతులను పొద్దున తెలుసుకుందామని బయలుదేరిన అన్వేషణ బృందాలు ఇంచుమించు వీసాపురానికి చేరుకున్నాయి. ఆ బృందాల నాయకులు

దురంధర్‌గారికి వందనము లాచరించి క్షమాపణలు చెప్పుకుని– "అబ్బే ఏమీ లేదండీ హిహిహీ– ఈ ఎక్స్‌ప్రెస్ బండి కనబడకుండా పోయింది అని ఎవరో గిట్టనివాళ్ళు పుకారు లేవదీస్తే వాళ్ళని శాంతింపచేయడానికని ఇటు వచ్చాము సుమండి. అంతేగాని తమరు ఈ బండిలో వస్తున్నారని, తమ చిన్ననాటి వూరిని చూడడానికి ఈ 19 డవున్ అవకాశం ఇచ్చిందని తెలిసీ మాకు అమిత సంతోషం కలిగింది. నిజంగా తమలాటి వారికీ మాత్రం సాయం చేయగల్గడం భారత రైల్వేల భాగ్యం సుమండీ.... భవిష్యత్తులో తమకు ఇతోధికంగా సేవచేసే అదృష్టం కలుగజేయవలసిందిగా ఆ పరాత్పరుడిని వేడుకుంటున్నాము" – అంటూ యుగళగీతం పాడారా బృందాల నాయకులిద్దరూ.

ఎవ్వరూ చూడకుండా జాన్సనును చూచి కన్నుగీటాడు గార్డ్‌సాబు.

మంత్రిగారి పక్కన నిలబడి ఫోటో తీయించేసుకున్నానుకదా అని గోదావరిలా ఉప్పొంగిపోయాడు సౌందరరాజన్.

మొదట ఎందుకీ ఎక్స్‌ప్రెస్‌బండి ఈ నట్టడివిలో చిన్న స్టేషను దగ్గర ఆగిందో తెలియక, తెలిసిన తరువాత ఏమీ చేయలేక, ఆకలిదప్పులతో పిల్లాజెల్లాతో యాతన పడ్డారు. వారిలో ఒకడుగా ఎక్కడో ఒక మూడవ తరగతి రైలు పెట్టెలో, దేశమూ, విలువలూ అంటూ చచ్చు కబుర్లుచెబుతూ కూర్చున్నాడు వెంకయ్య.

రైలు కదిలింది.

*　　　*　　　*

సాయంకాలం ఆరింటికి–

మూర్ఛనుండి కోలుకున్న సుందరరావుకు నీరదను చూసి మళ్ళీ మూర్ఛ వచ్చినంత పనయింది.

గుర్నామ్‌సింగూ, వ్యాసమూర్తీ మళ్ళీ అశాంతియుత సహజీవనం గడపడానికి అంగీకరించారు.

మైనాదేవి నాట్యం కాస్త ఆలస్యంగా మొదలయినందుకు క్షమాపణ చెబుతూ వేదికమీద నిల్చున్న మురళీధర్ బట్టతల నియాన్ దీపాల నీలంపు వెలుగులో తళతళమంది.

చావగా, దెబ్బలు తినగా మిగిలిన విద్యార్థులు కొంప జేరుతుండగా డాక్టర్ ద్విగుణ కపూర్ ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చి రమణాశ్రమము జేరడానికి సన్నద్ధులవసాగారు.

నగరంలోని అసాధారణ పరిస్థితుల మూలంగా ఆనాటికి అసెంబ్లీలో అవిశ్వాస తీర్మాన చర్చను వాయిదా వేయించిన నారాయణప్రభు, వెంకయ్యను "ప్రజాస్వామ్య భవన్"కు చేరవేయించి, ఆ రాత్రే ప్రజాస్వామ్యం గెలిచితీరుతుంది అంటూ సుదీర్ఘమైన అభిభాషణ చేశారు.

అన్ని విధాలా వెనకబడివున్న వీసాపురం యొక్క, ప్రగతి నిమిత్తం నాల్గవ ప్రణాళికలో కేటాయించవలసిన నిధుల గురించి ప్లానింగ్ కమీషన్ వారికి ఒక నోట్ తయారు చేయించసాగారు దురంధర్‌జీ.

(ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచిక '69)